

Primljen 12. 01. 2004.

Prihvaćen 21. 05. 2004.

«RIJEČ IZ PERSPEKTIVE JEZIKOSLOVCA I PREVODITELJA»

Drugi međunarodni znanstveni skup «*Slowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza*»
Gdańsk, 22-24 listopada 2003.

Barbara Kryžan - Stanojević

Filozofski fakultet, Zagreb

Znanstveni skup treba znati organizirati. Iako vlasti nigdje nije lako privoljeti na financiranje znanstvenih manifestacija, organizatorima znanstvenih skupova u Poljskoj, sudeći prema broju konferencija, to polazi za rukom. Pitanje je radi li se o boljem razumijevanju i imaju li poljske vlasti više sluha za znanstveno djelovanje od drugih, ili je možda riječ o većoj snalažljivosti Poljaka. Bilo kako bilo, rezultati su vidljivi. Jedna od pripremnih faza nekog skupa jest uočiti potrebu i verbalizirati ju u obliku teme skupa. Čini se da su Poljaci u tome vješti. Teme znanstvenih skupova u Poljskoj odražavaju sve što se događa u poljskom i u svjetskom jezikoslovlju. Osim tema koje su uvijek bile u središtu zanimanja (npr. povijest jezika), naslovi skupova već niz godina pokazuju interes poljskog jezikoslovlja za kognitivizam. To je s jedne strane vidljivo u naslovima ponuđenih skupova, a s druge pak strane i u interdisciplinarnosti održanih skupova. Tako je već postala praksa da na skupovima osim jezikoslovaca sudjeluju povjesničari, kulturolozi, teoretičari književnosti, filmolozi, sociolozi itd. Svi oni s velikim zalaganjem govore o jezičnim pojavama koje više ne možemo izdvojiti samo kao jezične i koje se u skladu s novim strujanjima temelje na svim sastavnicama našega postojanja, te se sve rjeđe u naslovima skupova pojavljuje predznak *jezikoslovni*. Kognitivistički pristup svijetu oslobodio je kompleksa manje vrijednosti sve one grane koje se ne daju svrstati u krute kategorije i koje se ne daju ograničiti, a kojima je zajednički nazivnik humanost. Poljska jezikoslovna literatura vrvi od prijevoda radova čelnih jezikoslovaca toga smjera, dok se znanstveni časopisi natječu u komentiranju novih teorija. Istodobno pojedina su sveučilišta počela usmjeravati svoj interes i okupljati istaknute znanstvenike oko izdvojenih tema.

Kada je prije nekoliko godina jedan od jezikoslovaca rekao da počinje lingvocentrično doba, nije bio svjestan koliko će se često ta rečenica pojavljivati u istupima, referatima i izjavama. Naša svijest počinje s jezikom, a s njime i završava.

Međunarodni znanstveni skup o kojem bih htjela napisati nekoliko riječi kako bih podijelila svoje dojmove o susretu s poljskom humanističkom znanstvenom stvarnošću, održava se drugi put i osigurao je svoje mjesto u kalendaru znanstvenih skupova. Njegova je tema dovoljno široka da obuhvati sva područja humanističkih znanosti, a *riječ* u naslovu

skupa otvara mnoge asocijacije, od onih posve konkretnih, leksikografskih do onih koje se nastavljaju na izrjeku: *Na početku bijaše riječ.*

Skup se održavao u prostorijama Gdańskog sveučilišta u organizaciji Instituta slavenskih filologija uz potporu Ministarstva nacionalne edukacije i sporta pod pokroviteljstvom gradonačelnika Gdańska, Pawła Adamowicza. Skup je u nazočnosti predstavnika sveučilišnih i gradskih vlasti počeo svečanom predajom knjige *O strukturi riječi* znanstvenici - leksikologinji, prof. dr. hab. Janini Domin (dar njezinih učenika za njezin 70. rođendan).

U plenarnome dijelu skupa slušateljstvo je svojim jezičnim asocijacijama i etimologijama razigrao profesor Leszek Moszyński, koji je ovaj put govorio o etimologiji riječi *brak* u slavenskim jezicima (*Prasłowiańskie małżeństwo w świetle leksyki*). Već se na plenarnoj sjednici pokazalo zanimanje predavača i slušača za kognitivistički pristup riječi. Prof. Svitlana A. Žabotinjska iz Ukrajine održala je izlaganje *Leksičko značenje: principi ustrojstva konceptualne mreže* (*Лексическое значение: принципы построения концептуальной сети*), dok je Tatijana O. Kozlova iz Zaporoža iznijela referat pod naslovom *Kulturološki potencijal riječi kao rezultat kontaminacije jezika i kulture* (*Культурный потенциал слова как результат контаминации языка и культуры*). Jako je bio zanimljiv referat Jolante Maćkiewicz, koja se inače bavi kognitivnim pristupom leksikologiji. Ovaj je put gđanjska znanstvenica govorila o *Metonimiji u shvaćanju ljudskog tijela* (*Metonimia w postrzeganiu ludzkiego ciała*). Poznati su njezini članci s toga područja, u kojima s kognitivističkoga gledišta interpretira viđenje svijeta i njegovu antropocentričnost. Slijedilo je izlaganje Mariana Szczodrowskog o *Kodematičnim svojstvima procesa translacije* (*Kodematyczne właściwości procesów translacji*) te izlaganje Stanisława Kochmana *Prijevod, kalk ili replika - o jednom tipu jezičnih posuđenica* (*Przekład, replika czy kalka - rzecz o pewnym typie zapożyczeń językowych*).

Nakon plenarne sjednice tijekom koje su održani referati s nagovještajem teme cijeloga skupa, počeo je rad u sekcijama. Prva od njih bila je posvećena *Jezkoslovnim interpretacijama*, a budući da je suorganizator Katedra za ruski jezik, glavni je naglasak bio na ruskim temama, no bilo je osvrta i na druge slavenske jezike. U toj bih sekciji izdvojila referat Ewe Rogowske *Deminutivne formacije naziva biljaka u općem poljskom jeziku i u dijalektima* (*Formacje deminutywne nazw roślin w polszczyźnie ogólnej i ludowej*) u kojemu je autorica zanimljivo objasnila logiku tvorbe deminutiva (i augmentativa) u odnosu prema pojedenim biljkama i njihovom uzgoju. Usporedno se održavala sjednica s referatima posvećenima *Problemima prevođenja*. Ta je sekcija svakako pobudila veliko zanimanje i mnoge rasprave koje su se nastavljale u kuloarima. Novi pristup prijevodu, koji bi se već mogao nazvati novom školom, imao je veliki odjek u toj sekciji, dok se raspravljalo o ulozi autorstva i povoljivosti te kreativnosti u prevođenju. Usporedba raznih prijevoda istoga autora, interpretacije određenih prijevoda, rasprava o asocijacijama koje otvara prijevod u pojedinim radovima, bile su teme ove sekcije. Preokret u teoriji prevođenja bio je vidljiv i u citiranosti poljskih teoretičara prijevoda, prije svega Elżbiete Tabakowske, ali i Jerzyja Pieńkosa i Anne Legeżyńskiej.

Treća sekcija bavila se *Suvremenom leksikografijom*, u kojoj su bila ponuđena zanimljiva rješenja vizualizacije različitih sadržaja riječi (Jacek Florczak s referatom *O możliwych sposobach wizualizacji różnych treści słowa*).

Hrvatski se jezik pojavio nekoliko puta tijekom skupa te je kao i obično izazvao veliko zanimanje, što su potvrdile pune dvorane na izlaganjima (Gdańsk ima u sklopu studija slavistike lektorat hrvatskoga jezika, a zanimanje studenata za taj jezik toliko je veliko da se ove godine vodstvo toga odsjeka odlučilo za dodatne satove lektorata). Tako je veliku pozornost privuklo izlaganje Dušana-Vladislava Paździerskog-Pavlovića (*Niektóre zbieżności słowotwórcze pomiędzy językiem serbskim, chorwackim, bośniackim i kaszubskim*) koji je hrabro pokrenuo temu, po njegovu mišljenju od slavista zanemarenog zajedništva jezika, kao što su srpski, hrvatski, bošnjački s jedne i kašupski s druge strane. U našem referatu (Barbara Kryžan-Stanojević i Mateusz-Milan Stanojević) o teoretskom pitanju prevodljivosti poljskog svršenog glagola na hrvatski jezik (*Przetłumaczalność polskiej dokonaności na język chorwacki /na przykładzie tłumaczenia książki Hanny Krall „Zdążyć przed Panem Bogiem”/*) pokrenuli smo, na primjeru prevođenja gramatičke kategorije vida, temu koja je prividno jednostavna: prevođenje gramatičkih kategorija u srodnim jezicima.

U svim sekcijama bilo je mnogo zanimljivih izlaganja. Budući da su prema poljskome običaju, kada se radi o slavističkim skupovima, u referatima i raspravama dopušteni svi slavenski jezici, tijekom skupa i u kuloarima čuo se međuslavenski žamor. Na skupu su osim jezikoslovaca iz raznih dijelova Poljske (Kraków, Toruń, Warszawa, Lublin, Łódź, Olsztyn, Bydgoszcz, Opole, Słupsk) sudjelovali i predstavnici stranih sveučilišta i instituta, predstavnici Japana, Ukrajine, Rusije, Bjelorusije i Hrvatske.

Iako je skup bio organiziran samofinaciranjem, što znači da su referenti sami snosili troškove puta, boravka i kotizacije, organizatori su se potrudili ponuditi sudionicima jeftin i jako dobar smještaj te prehranu. Ukratko bi se moglo reći da nije bilo nepotrebnog sjaja, ali je taj «nedostatak» nadomjestila kakvoća izlaganja i rasprava na zavidno visokoj razini.

